

ULGI I UPRAWNIENIA PRZYSŁUGUJĄCE OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM WYNIKAJĄCE Z INNYCH PRZEPISÓW PRAWA

I. Karta parkingowa

Karta parkingowa jest dokumentem o charakterze międzynarodowym, który obowiązuje nie tylko na terenie Polski, ale także w krajach Unii Europejskiej.

Kartę parkingową wydaje się na wniosek osoby niepełnosprawnej, u której stwierdzono znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się, na podstawie wydanego przez Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, prawomocnego:

- Orzeczenia o niepełnosprawności – wraz ze wskazaniem, o którym mowa w punkcie 9 wskazań do orzeczenia;
- Orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – wraz ze wskazaniem, o którym mowa w punkcie 9 wskazań w orzeczeniu oraz ustaloną przyczyną niepełnosprawności oznaczoną symbolem 04-O (choroby narządu wzroku), 05-R (upośledzenie narządu ruchu) lub 10-N (choroba neurologiczna);
- Orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – wraz ze wskazaniem, o którym mowa w punkcie 9 wskazań do orzeczenia;
- Orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień – przy umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności adekwatnie do orzeczeń o stopniu niepełnosprawności

Wniosek składa się do przewodniczącego Powiatowego/Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Osoba z niepełnosprawnością składa wniosek osobiście, z wyjątkiem:

- osoby, która nie ukończyła 18. roku życia, za którą wniosek składają rodzice lub ustanowieni przez sąd opiekunowie albo jeden z rodziców lub ustanowionych przez sąd opiekunów;
- osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, pozostającej pod władzą rodzicielską, za którą wniosek składa jeden z rodziców;
- osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, niepozostającej pod władzą rodzicielską lub osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, za którą wniosek składa odpowiednio opiekun lub kurator ustanowiony przez sąd.

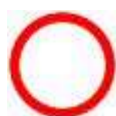
Do wniosku należy dołączyć:

- jedną fotografię o wymiarach 35 mm x 45 mm, odzwierciedlającą aktualny wizerunek osoby, której wniosek dotyczy, przedstawiającą tę osobę bez nakrycia głowy i okularów z ciemnymi szklami;
- dowód uiszczenia opłaty za wydanie karty parkingowej (21 zł) – numer konta znajduje się w zakładce „Karta parkingowa”.

Kartę parkingową wydaje się także na wniosek placówki zajmującej się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnego poruszania się. Pełny wykaz placówek uprawnionych do uzyskania karty parkingowej znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie rodzaju placówek uprawnionych do uzyskania karty parkingowej z dnia 18 czerwca 2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 818).

Karta parkingowa to jedyny dokument uprawniający do parkowania na tzw. „kopertach” dla osób z niepełnosprawnością.

Osoba niepełnosprawna, kierująca pojazdem – posługująca się ważną kartą parkingową lub osoba zdrowa, przewożąca osobę niepełnosprawną – posługująca się ważną kartą parkingową, pod warunkiem zachowania szczególnej ostrożności może nie stosować się do niektórych znaków drogowych:

B-1 zakaz ruchu w obu kierunkach

B-3 zakaz wjazdu pojazdów silnikowych, z wyjątkiem motocykli jednośladowych B

B-3a zakaz wjazdu autobusów

B-4 zakaz wjazdu motocykli

B-10 zakaz wjazdu motorowerów

B-35 zakaz postoj

B-37 zakaz postoj w dni nieparzyste

B-38 zakaz postoj w dni parzyste

B-39 strefa ograniczonego postoj

UWAGA! Od dnia 3 czerwca 2015 r., zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 maja 2015 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wzoru oraz trybu wydawania i zwrotu kart parkingowych (Dz.U. z 2015 r. poz. 691) wniosek o wydanie karty parkingowej składa się do wybranego przewodniczącego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności.

II. Legitymacja osoby niepełnosprawnej.

Legitymacja osoby niepełnosprawnej jest potwierdzeniem posiadanego orzeczenia o niepełnosprawności, o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień. Wydawana jest na wniosek osobom posiadającym orzeczenia wydane przez Miejski lub Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności po upływie 14 dni od dnia odbioru orzeczenia.

Wniosek o wydanie legitymacji dla osoby niepełnosprawnej można pobrać bezpośrednio w siedzibie zespołu lub w zakładce „Druki do pobrania”.

Do wniosku o wydanie legitymacji osoby niepełnosprawnej należy dołączyć:

- **Jedną aktualną fotografię o wymiarach 35mm x 45mm** (tylko w przypadku osoby powyżej 16 roku życia, dla dzieci nie obowiązuje, legitymacja dla dzieci wydawana jest bez zdjęcia).

III. Inne

Uprawnienia i ulgi, wynikające z posiadania przez osobę niepełnosprawną orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności:

- 1) **Ulgowe i bezpłatne przejazdy komunikacją miejską.** Ulgi w komunikacji miejskiej ustalane są w drodze uchwały rady miasta lub gminy.
Szczegółowych informacji, dotyczących ulg w komunikacji oraz praw do ulg udziela przewoźnik w miejscu zamieszkania.
- 2) **Ulgowe i bezpłatne przejazdy PKS i PKP.** Osoby posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (lub całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji) mogą korzystać z ulgowych przejazdów w komunikacji PKP/PKS:
  - 49% ulgi na przejazdy w pociągach PKP – tylko w klasie 2. pociągów osobowych (warto zaznaczyć, że pociągami osobowymi są np. wszystkie pociągi Przewozów Regionalnych),
  - 37% ulgi tylko w klasie 2. w pociągach pośpiesznych, TLK, ekspresowych, IC i EC.
  - osoby niewidome, posiadające orzeczenie o stopniu znacznym, mają prawo do:

- 93% ulgi w przejazdach w pociągach PKP – tylko w 2. klasie pociągów osobowych (warto zaznaczyć, że pociągami osobowymi są np. wszystkie pociągi Przewozów Regionalnych),
- 51% ulgi – tylko w 2. klasie w pociągach pośpiesznych, TLK, ekspresowych, IC, EC.

Opiekun lub przewodnik towarzyszący osobie posiadającej stopień znaczny lub osobie niewidomej posiadającej stopień znaczny (lub całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji) ma prawo do 95% zniżki w pociągach osobowych, pośpiesznych, ekspresowych, IC, EC.

Informacje dotyczące zniżek w przejazdach oraz dokumentów wymaganych do ich potwierdzenia można znaleźć na stronach:

[PKP Intercity \(tabela ulg ustawowych\)](#)
[Przewozów Regionalnych \(tabela uprawnień\)](#)

Powyższe zniżki ustawowe powinny obowiązywać również u prywatnych przewoźników autobusowych, należy kontaktować się z przewoźnikiem w celu potwierdzenia.

- 3) **Zasilek pielęgnacyjny.** Osoba z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności może otrzymać zasilek pielęgnacyjny, o ile nie jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego. Zasilek pielęgnacyjny to jedno ze świadczeń, przy którym nie obowiązuje kryterium dochodowe. Aktualnie to świadczenie wypłacane jest w wysokości 215,84 zł. Wnioski należy składać w urzędzie miasta lub gminy, w jednostce wypłacającej świadczenia rodzinne.
- 4) **Zwolnienie z abonamentu za radio i telewizję.** Niektóre osoby z niepełnosprawnością zwolnione są z wnoszenia opłat za abonament radiowo-telewizyjny. Są to m. in.:
  - Osoby posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności
  - Osoby niesłyszące, u których stwierdzono całkowitą głuchotę lub obustronne upośledzenie słuchu (mierzone na częstotliwości 2.000 Hz o natężeniu od 80 dB)
  - Osoby niewidome, których ostrość wzroku nie przekracza 15%.

Wszystkie wytyczne dotyczące zwolnienia od opłaty abonamentowej można znaleźć na stronie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.

- 5) **Rabat na usługi telekomunikacyjne.** Niektóre firmy telekomunikacyjne przyznają ulgi w opłatach osobom z niepełnosprawnością. Nie są to ulgi ustawowe, lecz ustalane przez poszczególnych operatorów. Szczegółowe informacje o ulgach dla osób z niepełnosprawnością znaleźć można m.in. na stronie internetowej www.orange.pl. O ulgi i uprawnienia dla osób z niepełnosprawnością warto też pytać u innych operatorów. Warto wiedzieć, że wszystkich operatorów obowiązuje Rozporządzenie Ministra Administracji

i Cyfryzacji z 26 marca 2014 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących świadczenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych przez dostawców publicznie dostępnych usług telefonicznych, o którym więcej przeczytać można na stronie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

6) Dofinansowanie ze środków PFRON oraz likwidacja barier architektonicznych, technicznych, a także w komunikowaniu się.

O dofinansowanie ze środków PFRON do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze oraz o likwidację barier z dofinansowaniem ze środków PFRON, jeśli ich realizacja umożliwi lub w znacznym stopniu ułatwi osobie niepełnosprawnej wykonywanie podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności.

Osoby z niepełnosprawnością, które otrzymały z Narodowego Funduszu Zdrowia refundację zakupu wyżej wspomnianych artykułów i spełnią kryterium dochodowe, mogą ubiegać się w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie o uzyskanie środków na pokrycie wydatków związanych z powyższym zakupem.

Wniosek zawierać powinien (zwykle w PCPR są dostępne gotowe formularze):

- imię, nazwisko, adres zamieszkania,
- cel dofinansowania,
- oświadczenie o wysokości dochodów i liczbie osób pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym,
- nazwę banku i numer rachunku bankowego.

7) Turnus rehabilitacyjny. Turnusy rehabilitacyjne są zorganizowaną formą aktywnej rehabilitacji, połączonej z elementami wypoczynku. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (Dz. U. Nr 230 poz. 1694), z tej formy rehabilitacji mogą korzystać wszystkie osoby z niepełnosprawnością, tj. takie, które posiadają ważne jedno z niżej wymienionych orzeczeń:

- zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znacznego, umiarkowanego, lekkiego),
- całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów,
- niepełnosprawności, wydane przed ukończeniem 16 roku życia,
- grupie inwalidzkiej.

Osoba z niepełnosprawnością, ubiegająca się o dofinansowanie kosztów uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym, powinna złożyć odpowiedni wniosek do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie o dofinansowanie, a także kopię orzeczenia o stopniu niepełnosprawności oraz wniosek lekarza, pod którego opieką się znajduje, o skierowanie na turnus rehabilitacyjny. Wniosek o dofinansowanie zawiera oświadczenie o wysokości dochodu w rodzinie oraz liczbie osób we wspólnym gospodarstwie domowym (obowiązuje kryterium dochodowe).

Pierwszeństwo w uzyskaniu dofinansowania mają osoby o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, osoby z niepełnosprawnością w wieku do 16 lat albo w wieku do 24 lat uczące się i niepracujące.

Przy ubieganiu się o dofinansowanie obowiązuje kryterium dochodowe.

Kwota dofinansowania jest zależna od stopnia niepełnosprawności osoby ubiegającej się o środki. Można także ubiegać się o dofinansowanie do kosztu pobytu opiekuna osoby z niepełnosprawnością.

- 8) **Program „Aktywny Samorząd”**. Osoby z niepełnosprawnością mogą także ubiegać się o środki w ramach Programu „Aktywny samorząd”, który realizowany jest przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie (PCPR). W zależności od zakresu umowy, zawartej pomiędzy powiatem a Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) zależy, z jakich form wsparcia będzie można skorzystać w poszczególnych Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie. Dlatego szczegółowe informacje, dotyczące Programu „Aktywny Samorząd”, można uzyskać w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej.

W ramach tego programu można uzyskać wsparcie m.in. w zakupie i montażu oprzyrządowania do samochodu, uzyskaniu prawa jazdy kategorii B, uzyskaniu wyższego wykształcenia czy zakupie sprzętu komputerowego.

Ważne! Po szczegółowe informacje dotyczące każdego rodzaju dofinansowania należy udać się do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR), działającego w danym powiecie, ponieważ poszczególne samorządy mogą ustalać dodatkowe kryteria przyznawania środków, co jest zgodne z obowiązującymi przepisami. Może być więc tak, że w jednym PCPR będzie możliwość otrzymania dofinansowania np. do zbudowania windy, w innym zaś będą dostępne jedynie środki na zbudowanie podjazdu. Różne mogą też być górne limity kwot dofinansowania.

Szczegółowe informacje można również znaleźć na stronie PFRON: <http://www.pfron.org.pl/aktualnosci/szczegoly-aktualnosci/news/aktywny-samorzad-w-2020-roku/>

IV. **Świadczenia z MOPS/Urzędu Miasta:**

- 9) **Zasiłek pielęgnacyjny**. Osoba z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności może otrzymać zasiłek pielęgnacyjny, o ile nie jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego. Zasiłek pielęgnacyjny to jedno ze świadczeń, przy którym nie obowiązuje kryterium dochodowe. Aktualnie to świadczenie wypłacane jest w wysokości 215,84 zł. Wnioski należy składać w urzędzie miasta lub gminy, w jednostce wypłacającej świadczenia rodzinne.
- 10) **Specjalny zasiłek opiekuńczy**. Przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny. Muszą one zrezygnować z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się:
- Orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo
  - Orzeczeniem o niepełnosprawności, łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji i konieczności stałego współdziałania na co dzień

opiekuna dziecka w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji (czyli p. 7 i 8 w orzeczeniu dla osób do 16. r.ż.).

UWAGA! Od 1 stycznia 2015 r. specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje także małżonkom. Od 2015 r. prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługuje także tym opiekunom, którzy nie podejmują pracy ze względu na opiekę nad osobą z niepełnosprawnością, a nie tylko tym, którzy zrezygnowali z pracy. Obowiązują ich jednak kryterium dochodowe.

Zależnie od miejsca zamieszkania, organem właściwym do ustalania uprawnień i wypłaty świadczeń jest: wójt, burmistrz lub prezydent miasta. Mogą oni jednak zlecić wykonywanie tych czynności jednostkom podległym (np. Ośrodkom Pomocy Społecznej bądź Wydziałowi Spraw Rodzinnych). Dlatego jeśli chcemy uzyskać takie świadczenie, powinniśmy dowiedzieć się w naszej gminie, kto na jej terenie zajmuje się jego przyznawaniem. W miejscu tym, zależnie od świadczenia, o jakie się ubiegamy, uzyskamy informacje, jakie wnioski i dokumenty powinniśmy złożyć.

11) **Świadczenie pielęgnacyjne.** Od 1 lipca 2013 r. świadczenie pielęgnacyjne przysługuje tylko rodzicom lub opiekunom niepełnosprawnych dzieci. Osoby opiekujące się innymi członkami rodziny mogą się starać o nowy specjalny zasiłek opiekuńczy.

- Zmiany w przepisach wprowadziła Ustawa z 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 31 grudnia 2012 r. poz. 1548), która weszła w życie 1 stycznia 2013 roku.

- Największą zmianą wprowadzoną przez ustawę jest rozdzielenie zasad przyznawania świadczenia osobom opiekującym się dziećmi oraz opiekującym się innymi członkami rodziny. Zmiany wprowadziły modyfikacje zasad przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego oraz wyodrębnienie beneficjentów, którym może być przyznawane nowo utworzone świadczenie, czyli tzw. specjalny zasiłek opiekuńczy.

- Dwie najważniejsze zmiany w świadczeniach pielęgnacyjnych to:

- W 2021r. osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne z tytułu opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem otrzymują 1971 zł.
- Zmienił się katalog osób uprawnionych do ubiegania się o świadczenie. Obecnie przysługuje ono z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej:
  - matce bądź ojcu dziecka,
  - opiekunowi faktycznemu dziecka,
  - osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną,
  - innym osobom, na których zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności). Przy czym osobom innym niż spokrewnione w pierwszym stopniu z osobą wymagającą opieki, przysługuje świadczenie pielęgnacyjne, w przypadku gdy spełnione są łącznie następujące warunki:
    - rodzice osoby wymagającej opieki nie żyją, zostali pozbawieni praw rodzicielskich lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,

- nie ma innych osób spokrewnionych w pierwszym stopniu, są małoletnie lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- nie ma osób, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

V. Usługi publiczne:

12) **Wstępy do muzeów.** Ulga w opłacie za wstęp do muzeów państwowych przysługuje osobom powyżej 65 roku życia, emerytom, rencistom, rencistom socjalnym, a także osobom niepełnosprawnym wraz z opiekunami.

Dokumentami potwierdzającymi uprawnienia do ulgi są legitymacje emeryckie, legitymacje rencistów lub poświadczające niepełnosprawność (wraz z dokumentem tożsamości).

UWAGA!!! Wysokość ulgi oraz dzień wstępu bez opłaty ustala dla każdego muzeum jego dyrektor.

13) **Usługi pocztowe.** Na podstawie ustawy Prawo pocztowe, bezpłatna usługa doręczenia listów, paczek i przekazów bezpośrednio do domu przysługuje osobom ze znacznym stopniem niepełnosprawności, przy czym do tego typu usług mają prawo jedynie osoby:

- korzystające z wózka inwalidzkiego,
- niewidome,
- ociemniałe.

Listonosz powinien także przyjąć od takiej osoby zwykły, opłacony list i wrzucić go do skrzynki. Nie może być to tzw. przesyłka rejestrowana, czyli np. list polecony.

Zapotrzebowanie na tę usługę i wymagane dokumenty (orzeczenie o stopniu niepełnosprawności) zgłasza się w urzędzie pocztowym w miejscu stałego pobytu lub u listonosza obsługującego rejon.

Oprócz tego placówki pocztowe mają wydzielone specjalnie przystosowane i oznakowane stanowiska do obsługi osób z niepełnosprawnością i dostosowane skrzynki do ich potrzeb.

14) **Ulga paszportowa.** W czasach otwartych granic w strefie Schengen wyrobienie paszportu nie jest tak ważne jak dawniej. Warto jednak wiedzieć, że osobom z niepełnosprawnością przysługują zniżki przy wyrabianiu tego dokumentu, zwłaszcza, że obecnie kosztuje to 140 zł.

Ulga 50 % (czyli opłata w wysokości 70 zł) przysługuje po udokumentowaniu m.in.:

- emerytom, rencistom, osobom niepełnosprawnym i współmałżonkom tych osób, pozostającym na ich wyłącznym utrzymaniu,
- osobom przebywającym w domach pomocy społecznej lub w zakładach opiekuńczych, albo korzystających z pomocy społecznej w formie zasiłków stałych.

!!! Nie pobiera się natomiast opłaty paszportowej m.in. od:

- osób przebywających w domach pomocy społecznej lub w zakładach opiekuńczych albo korzystających z pomocy społecznej w formie zasiłków

stałych, jeżeli ich wyjazd za granicę następuje w celu długotrwałego leczenia lub w związku z koniecznością poddania się operacji.

16) Leczenie stomatologiczne. W ramach obowiązującego systemu opieki zdrowotnej, osobom z niepełnosprawnościami generalnie przysługują świadczenia w takim samym zakresie, jak wszystkim ubezpieczonym.

Jednak w leczeniu stomatologicznym część osób z niepełnosprawnością, jeżeli wynika to ze wskazań medycznych, może korzystać z dodatkowych uprawnień, a dokładniej ze znieczulenia ogólnego i kompozytowych materiałów światłoutwardzalnych do wypełnień. Uprawnienie to przysługuje:

- dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością do 16. roku życia oraz dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym i znacznym w wieku 16-18 lat (z wyłączeniem procedury wizyty niepowiązanej z innymi świadczeniami gwarantowanymi – pierwszej wizyty dzieci do ukończenia 6 roku życia),

- osobom z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym i znacznym, które ukończyły 18 lat.

17) Pies asystujący. Osoba niepełnosprawna na mocy ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych może być również zwolniona z ponoszenia opłaty od posiadania psów. Ulga taka przysługuje, jeżeli:

- pies należy do osoby niepełnosprawnej i jest psem asystującym,
- osoba niepełnosprawna w stopniu znacznym posiada jednego psa,
- właściciel jednego psa ma co najmniej 65 lat i prowadzi samodzielnie gospodarstwo domowe (art. 18 a ust. 2).

18) Pierwszeństwo w kolejkach. Od 2004 r. nie ma ustawowego obowiązku obsługiwanie osób z niepełnosprawnością poza kolejnością w sklepach, urzędach czy placówkach służby zdrowia. Jednak rozmaite instytucje czy placówki handlowe w swoich wewnętrznych regulaminach ustanawiają zasadę pierwszeństwa w obsłudze osób z niepełnosprawnością, szczególnie osób z widoczną niepełnosprawnością i ze stopniem znacznym. Dotyczy to m.in. placówek Poczty Polskiej, urzędów gmin, niektórych banków, sieci marketów, np. Carrefour, Tesco i wielu innych.

VI. Podatki:

19) Ulga rehabilitacyjna: Osoby z niepełnosprawnością, w ramach rocznego rozliczenia podatku od osób fizycznych PIT, mogą skorzystać z tzw. ulgi rehabilitacyjnej. Od dochodu można odliczać faktycznie poniesione wydatki na cele rehabilitacyjne oraz wydatki związane z ułatwieniem wykonywania czynności

życiowych, poniesione w roku podatkowym przez podatnika będącego osobą z niepełnosprawnością lub podatnika, na którego utrzymaniu są osoby z niepełnosprawnością. W ramach ulgi rehabilitacyjnej od dochodu można odliczyć m.in. wydatki na:

- Adaptację i wyposażenie mieszkań oraz budynków mieszkalnych, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności.
- Przystosowanie pojazdów mechanicznych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności.
- Zakup i naprawę indywidualnego sprzętu, urządzeń i narzędzi technicznych, niezbędnych w rehabilitacji oraz ułatwiających wykonywanie czynności życiowych, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności (z wyjątkiem sprzętu gospodarstwa domowego).
- Zakup wydawnictw i materiałów (pomocy) szkoleniowych, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności.
- Odpłatność za pobyt na turnusie rehabilitacyjnym. Rejestr ośrodków mogących organizować turnusy rehabilitacyjne znajdziemy na stronie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.
- Odpłatność za pobyt na leczeniu w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego, za pobyt w zakładzie rehabilitacji leczniczej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych oraz odpłatność za zabiegi rehabilitacyjne.
- Opłacenie przewodników osób niewidomych I lub II grupy inwalidztwa oraz osób z niepełnosprawnością narządu ruchu, zaliczonych do I grupy inwalidztwa, w kwocie nieprzekraczającej w roku podatkowym 2280 zł. Jest to odliczenie ryczałtowe.
- Utrzymanie przez osoby niewidome i niedowidzące, zaliczone do I lub II grupy inwalidztwa, oraz osoby z niepełnosprawnością narządu ruchu, zaliczone do I grupy inwalidztwa, psa asystującego, o którym mowa w tzw. ustawie o rehabilitacji zawodowej, w kwocie nieprzekraczającej w roku podatkowym 2280 zł.
- Opiekę pielęgniarstwa w domu nad osobą z niepełnosprawnością w okresie przewlekłej choroby uniemożliwiającej poruszanie się oraz usługi opiekuńcze świadczone dla osób z niepełnosprawnością, zaliczonych do I grupy inwalidztwa.
- Opłacenie tłumacza języka migowego (dokumenty potwierdzające wykonanie usługi przez firmę bądź osobę fizyczną).
- Kolonie i obozy dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością oraz dzieci osób z niepełnosprawnością, które nie ukończyły 25. roku życia (kwoty potwierdzone fakturą).
- Leki – w wysokości stanowiącej różnicę pomiędzy faktycznie poniesionymi wydatkami w danym miesiącu a kwotą 100 zł, jeśli lekarz specjalista stwierdzi (wyda stosowne zaświadczenie), że osoba z niepełnosprawnością powinna stosować określone leki – stale lub czasowo.
- Odpłatny, konieczny przewóz na niezbędne zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne:
  - osoby z niepełnosprawnością – karetką transportu sanitarnego,
  - osoby z niepełnosprawnością, zaliczonej do I lub II grupy inwalidztwa, oraz dzieci niepełnosprawnych do lat 16 – również innymi środkami transportu, niż wymienione w lit. a.
- Używanie samochodu osobowego, stanowiącego własność (współwłasność) osoby z niepełnosprawnością, zaliczonej do I lub II grupy inwalidztwa, lub podatnika mającego na utrzymaniu osobę z niepełnosprawnością, zaliczoną do I lub II grupy inwalidztwa albo dzieci z niepełnosprawnością, które nie ukończyły 16. roku życia – do potrzeb związanych z koniecznym przewozem na niezbędne zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne, w wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 2280 zł.
- Odpłatne przejazdy środkami transportu publicznego związane z pobytem:
  - na turnusie rehabilitacyjnym,

- w zakładach, o których mowa w p. 6,
- na koloniach i obozach dla dzieci i młodzieży, o których mowa w p. 11.

O uldze rehabilitacyjnej przeczytać też można na stronie Ministerstwa Finansów. Wydatek możemy udokumentować posiadaniem biletu na przejazd i potwierdzeniem pobytu.

20) Podatek od czynności cywilnoprawnych - zgodnie z ustawą o podatku od czynności cywilnoprawnych z dnia 9 września 2000 r. (Dz.U. z 2010 Nr 101 poz.649), osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, bez względu na rodzaj schorzenia, są zwolnione z opłacania tego podatku, jeśli nabywają na własne potrzeby sprzęt rehabilitacyjny, wózki inwalidzkie, motorowery, motocykle lub samochody osobowe.

Zwolnienie obejmuje również osoby o lekkim stopniu niepełnosprawności w związku ze schorzeniami narządów ruchu.

UWAGA!!! Szczegółowych informacji w zakresie zwolnień od podatku dochodowego udziela właściwy Urząd Skarbowy.

VII. Pozostałe

21) Warsztaty Terapii Zajęciowej. Są to wyodrębnione organizacyjnie i finansowo placówki, stwarzające osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do pracy możliwość rozwijania:

- o Sprawności psychofizycznej
- o Umiejętności wykonywania czynności życia codziennego
- o Umiejętności zawodowych, umożliwiających podjęcie szkolenia lub pracy.

Jest to placówka pobytu dziennego, w której rehabilitacja odbywa się przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej. Osoby niepełnosprawne będące klientami WTZ nazywane są uczestnikami.

Uczestnicy WTZ muszą posiadać orzeczenie o niepełnosprawności. Orzeczenie takie (wraz z kwalifikacją do uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej) wydają powiatowe lub miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Przy lekkim stopniu niepełnosprawności WTZ nie mogą zostać przyznane. Przy umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wskazanie do WTZ może zostać uwzględnione przy symbolach przyczyny niepełnosprawności 01-U i 02-P i niezdolności do pracy. Przy znacznym stopniu i zapisem o niezdolności do pracy WTZ mogą zostać przyznane osobie bez względu na symbol przyczyny niepełnosprawności.

22) Zakłady Aktywności Zawodowej. Status zakładu aktywności zawodowej przyznaje marszałek województwa. Status może otrzymać jednostka organizacyjno-finansowa, która spełnia łącznie poniższe warunki:

- zatrudnia co najmniej 70% osób niepełnosprawnych (stan zatrudnienia w ZAZ ustala się w osobach), w szczególności skierowanych do pracy przez powiatowe urzędy pracy:
  - zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności, lub

- zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobą psychiczną, w tym osób, w stosunku do których rada programowa warsztatów terapii zajęciowej zajęła stanowisko uzasadniające podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej. Jednakże stan zatrudnienia osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności nie może być wyższy niż 35% ogółu zatrudnionych.
- przystosowała obiekty i pomieszczenia użytkowane przez ZAZ do przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przystosowała do potrzeb osób niepełnosprawnych stanowiska pracy oraz pomieszczenia higieniczno-sanitarne (toalety, stołówki) i ciągi komunikacyjne,
- uzyskała pozytywną opinię starosty o potrzebie utworzenia zakładu aktywności zawodowej na danym terenie.

Zakłady aktywności zawodowej mogą być tworzone przez powiaty lub gminy oraz fundacje, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, których statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. Celem ich funkcjonowania ma być zatrudnienie osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności i osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną.

VIII. Uprawnienia pracowników niepełnosprawnych:

a) Uprawnienia pracownika ze znacznym stopniem:

Zgodnie z Ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, pracujące osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności mają określone uprawnienia. Są to:

□ **Skrócony czas pracy:**

Czas pracy osoby zaliczonej do znacznego stopnia niepełnosprawności nie może przekraczać 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo. Osoba z niepełnosprawnością nie może być zatrudniona w porze nocnej i w godzinach nadliczbowych. Zatrudnienie według skróconych norm czasu pracy nie może powodować obniżenia wynagrodzenia.

Przepisów tych nie stosuje się jednak:

- do osób zatrudnionych przy pilnowaniu oraz:
- gdy na wniosek osoby zatrudnionej lekarz przeprowadzający badania profilaktyczne pracowników lub w razie jego braku lekarz sprawujący opiekę nad tą osobą wyrazi na to zgodę.

□ **Dodatkowa przerwa w pracy**

Zgodnie z przepisami Kodeksu pracy, jeśli czas pracy pracownika wynosi co najmniej 6 godzin, jest on uprawniony do trwającej co najmniej 15 minut przerwy w pracy, wliczanej do czasu pracy. Osobie z niepełnosprawnością przysługuje dodatkowe 15 minut

przerwy, także wliczone do czasu pracy. Można tę przerwę wykorzystać na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek.

□ **Dodatkowy urlop wypoczynkowy**

Osoba zaliczona do znacznego stopnia niepełnosprawności ma prawo do dodatkowego, 10-dniowego urlopu. Przysługuje on na takich samych zasadach, jak urlop wypoczynkowy. Jeśli osoba z niepełnosprawnością jest zatrudniona w niepełnym wymiarze czasu pracy, wymiar urlopu dodatkowego ustala się proporcjonalnie do czasu pracy.

Prawo do pierwszego urlopu dodatkowego osoba z niepełnosprawnością nabywa po przepracowaniu jednego roku po dniu zaliczenia jej do stopnia niepełnosprawności. Za dzień zaliczenia do stopnia niepełnosprawności należy uznać dzień posiedzenia zespołu orzekającego (data wydania orzeczenia).

□ **Prawo do korzystania ze zwolnień od pracy**

Osoba ze znacznym stopniem niepełnosprawności ma prawo do zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia:

- w wymiarze do 21 dni roboczych w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym, nie częściej niż raz w roku,
- w celu wykonania badań specjalistycznych, zabiegów leczniczych lub usprawniających, a także w celu uzyskania zaopatrzenia ortopedycznego lub jego naprawy, jeżeli czynności te nie mogą być wykonane poza godzinami pracy.

Pracodawca udziela zwolnienia od pracy w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym na podstawie wniosku lekarza, sprawującego opiekę nad osobą niepełnosprawną, o skierowanie na turnus rehabilitacyjny. Łączny wymiar dodatkowego urlopu wypoczynkowego i zwolnienia od pracy w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym nie może przekraczać 21 dni roboczych w roku kalendarzowym.

Ważne! Osoby skierowane do sanatorium przez lekarza NFZ nie mogą więc, podobnie jak osoby korzystające z prewencji rentowej ZUS, z takiego zwolnienia korzystać.

Pracownik może także korzystać ze zwolnienia od pracy w celu wykonania badań specjalistycznych, zabiegów leczniczych lub usprawniających, a także w celu uzyskania zaopatrzenia ortopedycznego lub jego naprawy. Zwolnienie to skutkuje usprawiedliwioną nieobecnością pracownika w pracy w sytuacji, gdy czynności te nie mogły być wykonane poza godzinami pracy. Nieobecność w takim przypadku może trwać cały dzień lub kilka godzin, a pracodawca nie może wymagać, aby pracownik korzystał w tym czasie z urlopu wypoczynkowego.

b) Uprawnienia pracownika z umiarkowanym stopniem:

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, pracujące osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności mają określone uprawnienia. Są to:

□ **Skrócony czas pracy**

Czas pracy osoby z niepełnosprawnością nie może przekraczać 8 godzin na dobę i 40 godzin tygodniowo, a czas pracy osoby zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie może przekraczać 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo. Osoba z niepełnosprawnością nie może być zatrudniona w porze nocnej i w godzinach nadliczbowych. Zatrudnienie według skróconych norm czasu pracy nie może powodować obniżenia wynagrodzenia.

Przepisów tych nie stosuje się jednak:

- do osób zatrudnionych przy pilnowaniu oraz
  - gdy na wniosek osoby zatrudnionej lekarz przeprowadzający badania profilaktyczne pracowników lub w razie jego braku lekarz sprawujący opiekę nad tą osobą wyrazi na to zgodę.
- **Dodatkowa przerwa w pracy**

Zgodnie z przepisami Kodeksu pracy, jeśli czas pracy pracownika wynosi co najmniej 6 godzin, jest on uprawniony do trwającej co najmniej 15 minut przerwy w pracy, wliczanej do czasu pracy. Osoba z niepełnosprawnością może tę przerwę wykorzystać na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek.

- **Dodatkowy urlop wypoczynkowy**

Osoba zaliczona do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności ma prawo do dodatkowego, 10-dniowego urlopu. Przysługuje on na takich samych zasadach, jak urlop wypoczynkowy. Jeśli osoba z niepełnosprawnością jest zatrudniona w niepełnym wymiarze czasu pracy, wymiar urlopu dodatkowego ustala się proporcjonalnie do czasu pracy.

Prawo do pierwszego urlopu dodatkowego osoba z niepełnosprawnością nabywa po przepracowaniu jednego roku po dniu zaliczenia jej do jednego ze wskazanych powyżej stopni niepełnosprawności. Za dzień zaliczenia do stopnia niepełnosprawności należy uznać dzień posiedzenia zespołu orzekającego (data wydania orzeczenia).

- **Prawo do korzystania ze zwolnień od pracy**

Osoba o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności ma prawo do zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia:

- w wymiarze do 21 dni roboczych w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym, nie częściej niż raz w roku,
- w celu wykonania badań specjalistycznych, zabiegów leczniczych lub usprawniających, a także w celu uzyskania zaopatrzenia ortopedycznego lub jego naprawy, jeżeli czynności te nie mogą być wykonane poza godzinami pracy.

Pracodawca udziela zwolnienia od pracy w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym na podstawie wniosku lekarza, sprawującego opiekę nad osobą niepełnosprawną, o skierowanie na turnus rehabilitacyjny. Łączny wymiar dodatkowego urlopu wypoczynkowego i zwolnienia od pracy w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym nie może przekraczać 21 dni roboczych w roku kalendarzowym.

Pracownik może także korzystać ze zwolnienia od pracy w celu wykonania badań specjalistycznych, zabiegów leczniczych lub usprawniających, a także w celu uzyskania zaopatrzenia ortopedycznego lub jego naprawy. Zwolnienie to skutkuje usprawiedliwioną nieobecnością pracownika w pracy w sytuacji, gdy czynności te nie mogły być wykonane poza godzinami pracy. Nieobecność w takim przypadku może trwać cały dzień lub kilka godzin, a pracodawca nie może wymagać, aby pracownik korzystał z urlopu wypoczynkowego.

c) Uprawnienia pracownika z lekkim stopniem:

Przepisy Ustawy z 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. nr 127, poz. 721 z późn. zm.) oraz Kodeksu pracy zapewniają pracującym osobom niepełnosprawnym z lekkim stopniem (zatrudnionym na umowę o pracę) odpowiednie warunki zatrudnienia:

Czas pracy osoby niepełnosprawnej z lekkim stopniem wynosi maksymalnie 8 godzin na dobę i 40 godzin tygodniowo (z wyjątkiem osób zatrudnionych przy pilnowaniu).

Jeżeli dobowy wymiar czasu pracy pracownika wynosi co najmniej 6 godzin, to pracownik ma prawo do przerwy w pracy trwającej co najmniej 15 minut, wliczanej do czasu pracy (z art. 134 Kodeksu pracy). Niezależnie od tego uprawnienia, osoba niepełnosprawna ma prawo do dodatkowej przerwy w pracy, którą wykorzystać może na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek. Czas takiej dodatkowej przerwy wynosi 15 minut i jest wliczany do czasu pracy.

Racjonalne usprawnienia - tzn. przeprowadzenie koniecznych w konkretnej sytuacji zmian lub dostosowań do szczególnych, zgłoszonych pracodawcy potrzeb wynikających z niepełnosprawności danej osoby. Może to być likwidacja barier architektonicznych, odpowiednie wyposażenie stanowiska pracy (np. oprogramowanie do komputera) czy przeniesienie stanowiska pracy z piętra na parter).